

Український газовий ринок: європейські правила проти російських апетитів

Україні не варто сподіватися на зниження ціни на газ. Жоден з основних сценаріїв співпраці з Росією чи ЄС цього не передбачають. Натомість запровадження європейських принципів регулювання газового ринку зробить збільшення частки російських чи інших компаній на ньому не таким ризиковим.

«Білоруський сценарій»: поглинання «Нафтогазу» «Газпромом»

Контроль (володіння) «Газпром» газотранспортної системи на неререформованому ринку країни

Короткострокова перспектива

Теоретично варіант може мати **позитивні переваги** у отриманні дисконту на ціни імпортованого газу впродовж найближчих кількох років

Середньострокова перспектива

Вплив переважно **негативний**: монополізація внутрішнього газового ринку Росією та поступове збільшення імпортних цін на газ

Сценарій «Європейські правила, російська власність та українська компанія»

Передумови для довгострокового розвитку газового ринку в інтересах внутрішніх споживачів

Довгострокова перспектива

Позитивний вплив – у вигляді більшої конкуренції на газовому ринку та зрівноважених цін

За цього варіанта російська компанія чи компанії частково володітимуть активами на території України, проте підпорядковуватимуться правилам Третього енергетичного пакета. На початковому етапі, тимчасово, такою компанією міг би бути «Газпром», а згодом – російська компанія X, що фінансово та юридично буде незалежною від Газпрому

Головні мінуси

- Порушення Україною своїх зобов'язань по Європейському Енергетичному співтовариству (ЄНС) і Третьому пакету
- Збільшення політичного впливу Москви на Київ
- Менші стимули для впровадження заходів з енергоефективності

Навіщо Україні європеїзувати газовий ринок?

Метою реформи газового ринку має стати захист інтересів споживачів і постачальників газу. Україна може це зробити, виконавши взяті зобов'язання перед ЄНС, зокрема вимог Третього енергетичного пакета ЄС. Передбачені ними структурні перетворення газового ринку, передусім розукрупнення «Нафтогазу», якісно підвищать його прозорість і рівень конкуренції на ньому.

5 ГОЛОВНИХ ВИГІД для енергетичного сектору України в майбутньому:

Промислові споживачі газу матимуть можливість оперативно й без загрози фінансових санкцій змінювати постачальника, що зменшить їхню залежність від довгострокових контрактів

Виконання вимог про надання всієї необхідної інформації (як-от обсягів газу, що залишається у сховищах постачальника) полегшить процес закупівель промисловими споживачами газу та підвищить прозорість поставок енергоносіїв

Формування цін на конкурентніших засадах у середньостроковій перспективі дасть змогу уникнути штучного завищення¹ їх чи заниження, зокрема й для споживачів побутового сектору

Демонополізація транзитних активів сприятиме надходженню інвестицій у енергетичну інфраструктуру внаслідок зміни форми управління цими активами

Посилення єдиного регуляторного органу (Національної комісії регулювання електроенергетики) підвищить незалежність цієї ключової структури від бізнесових інтересів і політичних впливів

Реструктуризація – не аргумент

Реструктуризація НАК «Нафтогаз України» – розділення її на окремі компанії за видами діяльності згідно з вимогами Третього енергетичного пакета ЄС – стала предметом дискусій і напруженості відносин між Україною та Росією. Українська сторона використовує її як аргумент для перегляду умов газової угоди 2009 року, а російська стурбована тим, що Україна може не виконати свої зобов'язання.

Такі аргументи України і побоювання Росії безпідставні. **Реструктуризація «Нафтогазу» не є достатньою підставою для перегляду договору та не має впливати на виконання зобов'язань перед «Газпромом».** З юридичного погляду, зміна або розірвання договору допускається лише на умовах, передбачених договором і за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або законом. Відповідні положення контракту¹ є також гарантією того, що в разі будь-якої реорганізації чи ліквідації «Нафтогазу» українська сторона виконає всі її зобов'язання.

Напрями подальших дій для України

1 Необхідно нейтралізувати спротив груп інтересів (в основному – побутові споживачі) під час проведення реформи та заручитися підтримкою зацікавлених сторін, які виграють від неї (компанії, що видобувають газ, і промислові споживачі газу).

2 Так, необхідно забезпечити високі стандарти якості надання послуг і замінити (соціально несправедливу) практику субсидування всіх споживачів на адресну допомогу тим, хто її найбільше потребує.

3 Україна також має ефективніше використовувати технічну допомогу ЄС щодо увідповіднення українського газового ринку до Третього пакета: передусім посилити спроможність Національної комісії регулювання енергетики та підготувати вторинне законодавство.

¹ У самому тексті контракту, а саме в ст. 4.4, прямо передбачено, що перегляд умов контракту, зокрема ціни, є можливий лише за умови, якщо сторона належним чином доведе, що обставини на ринку паливно-енергетичних товарів суттєво змінилися порівняно з тим, що сторони обґрунтовано очікували під час укладення контракту і контрактна ціна не відтворює рівня цін на ринку. Навіть більше, стаття 9.6 контракту вказує, що: «У випадку зміни організаційно-правової форми та/або злиття та/або іншого перетворення однієї із сторін і, внаслідок цього, передачі прав та обов'язків згідно з контрактом відповідній структурі, зазначена сторона зобов'язана належним чином забезпечити правонаступництво».